

Rolland Charlez (1862-1940). Skridou plotikel.

AN AOTROU KLOAREG

depute d'e votanted, a-benn miz Mae kenta 1910

War don : Mari-Beg-a-raog

Montrouleziz, ma mignoned, tostaad a ra brao miz Mae
N'eus nemed Rolland c'hoaz o fringal, depute 'vin adarre :
Beteg amañ 'vel ma ouzoh 'mije beb taol eun tamm flaer
Med abaoe 'maoh deut da gompren, n'oufoh kaved brasoh laer.

Me 'garje koulskoude tevel ha rei peoh war galz a draou
Med p'am-eus tamm riskl evidon ne larin ket eur ger gaou
Dispaket 'vo deoh ar gudenn penn-da-benn sklêr er wech-mañ
Rag n'eus forz din petra d'ober c'hwi 'gavo mad ar pez a ran
Hag a voto c'hoaz ganen-me, toud a-bez, pa n'oh ket klañv !

Goud mad a rit on ken douget evid interest an oll
Ma ne lezan tanfoeltr kammed an amzer da vond da goll
Goude 'm-eus votet c'hweh mil skoed evid kreski din ma fae
Me 'dap meur a damm gwerz butun, c'hoaz e kester din defrae
Hag en deiz m'am-mo pañsion warnoh toud me 'raio fae.

Kaset da ziwall an teñzor, eur wech savet dreist ar harz
Kenta tra 'm-eus greet heb kont deoh 'oa bouta ma breh e-barz
Tapoud 'muia m'am-eus gallet ha diskouel d'an oll skwer fall
O rei d'an neb 'zo en kargou ar perz d'ober kemend-all
Med c'hwi, tud kêz, gand ho c'hwezenn, a baeo toud se gand mall.

'Vid ma ven anvet adarre kredabl, 'vin ket sod a-walh
Da dremen heb bounta donnoh ma breh c'hoaz da foñs ar yalh
Pemp mil skoed ar bla 'zo dister : ugent mil lur 've ket fall
Ha dre m'oh toud kontant ouzin, 'po ket goude da damall
Ma ve lakeet ar waskerez warnoh gwasoh 'vid gwechall.

Neb 'zo troet war an dispign a rank derhel eur wech krog
Ar gontribution da heul 'zalh beb taol dond war a-raog
Med evel e ra kement-mañ tanfoeltr sort d'ar baotred vraz
Ar re vihan a zamanto 'vel o-deus greet a-viskoaz
Ha se 'zalgo sur, pa laran ken na vefont toud en noaz.

Goude 'm-eus diframmet o fae digand an oll veleien
N'eo tamm welloh 'vid kement-se stad an oll labourerien

Gand madou braz ar houeñchou 'h int lonket pell 'zo c'hwi oar.
C'hoaz a n'eum greet 'barz er "budget" eun toull brasoh vid al loar.
Ha prest ar bobl kêz re zammet ne raio ket kalz a goar¹

Hirie, war digare laret, h a mad amañ war an traou
Arhant, kaol, ed ha patatez, gand forz loened lard er hraou
N'eus foeltr forz din petra d'ober 'vel pa vefen-me penn-kaoz
Goude ma 'h a koulz all hebdon er Prus koulz hag en Bro Saoz
Leh vo ket kavet, me 'bari, eun depute muioh faoz.

Gras d'ar pennou foll eveldon 'reer med dispign ha foeta
Toud an traou all gerra bemde ha 'vid harz ne ran netra
D'am heul na ve nemed lorhajou, kaojou goullou, teil ha trouz
'Vid bouzari ar bobl izel, a zalh ganen dond a-zouz
Ha da b'hini 'm-eus c'hoariet a-zindan meur a dro louz.

Evrizamant 'neus 'med eur rumm bourhijen fallagr, tud ral
A gement 'an've ma doare, hag a roy peoh war ar stal.
Rag kavet o-deus en hent-hont ar pezh a glaskent pell 'zo
Ar c'hoarier-kuz diskrupul, mad da ober kement 'zo
A oar sacha dour d'o melin : mar chom goude, c'hwi a-po.

Harpet 'ta gand tud ourgouilluz, biken 'vin tapet war var
Da blênaad an hent araokon ma 'm-eus ket kavet ma far
Dekoret am-eus ar Mêriou er parrojou tro-war-zro
Kement "juj" ha kement noter, gand oll bennou braz ar vro
Forset toud deiz ar votadeg d'ober d'an traou mond en-dro.

Na talvoudegez, na skiant n'eus tamm ezomm 'vid ar stad
A-benn kaoud e dammig ruban eo red beza din paotr mad,
Goud ober aon d'ar votanted, o has a vern da voti ;
Me(zv)i an dud a goz lapach² o skleja dibouez o fri,
Ha beza triper diskurpul en-dro da voest ar Mêri.

En hent all, an dud a Justis 'zo staget toud dre ma dorn,
Ha barnet 'vo prim pep hini, hervez ma ve luch, pe vorn
Dre an notered e talhont perhennou braz an douar,
A bouezo war o merourien, a renko chom dilavar,
Daoust ha piou ar foeltr 'hell tehel p'o ereed breh ha garr ?

En Montroulez, 'vel ma ouzoh, e talhont Aotrone kêr,
A zo gane a-gorv-roched, gras d'on hoz "fenikulêr"
'Zo koustet 'oar den pegement, ha ne dalv ken tanfoeltr vad !
Ar bern arhant am-eum lonket en toull-ze d'ober "parad"
Ouzer mad, n'eus den all 'medon, a ve gouest da zavetaad.

Rag bremañ, p' emaint er vouillenn, a-benn tapoud o arhant
'Vo red lakaad an toull dro-ze war gont an Departamant.
Ma rankont dañsal ganen-me, dre ma 'z on krog mad er vaz
Barreg da lakaad ar frêjou, war gont an oll 'benn warhoaz
'Vid ma paeo ar re vihan diotachou ar re vraz.

Ouspenn, dre oll, ar skolaerien, kantonierien, faktored
'Renko bale eeun en deiz-se, pe prest goude 'vo gwelet...
En peb leh hag en peb feson, gwelit, kaer peut dond ha mond
Ar henta Sirkoñskripsion a zo din toud a blên-font !
Ha neb en em doug eneb din a zo sur da gaoud e gont.

Pa hrogno chas dog en deiz-se, loulliked 'renk mond da heul
Ha 'vel-se beb taol me 'deuio a-benn, sur, deuz Fañch-ar-Peul
P'hini leh dond d'en em difenn a ro de ar vaz d'e skei
Hag e-leh klask e frankizou 'h a war-eon en goug ar Blei !
Ma ve ganem beb taol dornet-kaer, ha ne trei ha distrei³.

Kalz o-deus kas, ha droug ouzin, hag ouspenn-ze koll war goll
Med me 'oar an tu en peb stumm da chadenni brao an oll,
Bigodezed ha tud dife(iz), gwenn ha ru, tud zod, tud fur
Ma talhan dindan ma boutez eur bern tud laosk ha hudur !
Den all biken ken na gredo lemel diganen ar stur.

Biskoaz Markiz, Kont, na Baron, kennebeud Priñs na Roue
N'o-deus gellet derhel oueskoh o zud dindan gazel-yê...
N'ententan ket al Liberte 'med evidon ha ma zud,
Da skei, da gas ha da zigas ar peurrest 'vel loened mud
Ha d'am derhel Mestr warneze, heb tamm kontest na disput.

Ne oan ket deut, war a welit, d'ar Republik 'vid netra
Hag hirie din braz ha bihan a renk terri pe blega :
Neb a vesko din ma hartou diwar dro 'vo kaset pell,
Pe vo war al leh bruzunet evel Rolland ha Kastell
Kement koz fratoul er hontrol, 'lakin er hargou uhel !

An dud onest 'vo labezet gand ma lakijen digar ;
D'ar gwaso lampon, ma pok de, me 'roio ar pezo a gar
Me 'oar mad 'vo torret goude despet din, pebez gwaleur !
Evel Cousin deuz Plougonven, hag eur faktor deuz Lanneur
Ar henta m'eo lonket ar yalh o trinka gand e vreudeur.

Kredabl, ma zamm koz kazetenn na gomzo deuz ar sort traou
Enni 've mesket ha troet ar wirione 'barz er gaou ;

Eno c'hoaz da beb genaoueg me dremen 'vid eur paotr brao
Peb enebour 'vo kontellet pe duet, a-daoliou pao !
Ha deuz ma vo kont er wech-mañ, e tañso ar Jabadao.

Neb a zo a-du ganen 'ta, 'n-eus droed d'ober kement 'zo,
Med ar re na blijont ket din 'vo tanfoeltret er bloto ;
Ha gwelit 'barz en Gwerliskin, 'leh ma oa trenket ar haot
'M-eus lakeet terri en Pariz an deg ha n'eo ar primot⁴
'Vid klask rei ar majorite da gostezenn al loa-bod !

Med en toull-ze, kaer 'm-eus c'hoari, siwaz din, n'eus 'med tud fall,
Na lezont ket o minella 'vel a ran brao el leh all ;
Hag ar pemp mevel 'm-oa eno dekoret 'vid mond e-barz
A zo bet diou wech er stumm-ze, taolet war o fenn er harz
Hag aboe 'yud ma dioukouarn, gand goaperez hag ar c'hoarz.

Toud a bleg din beteg amañ, na n'eus den ken war ma hent
Med eun tamm koz faktor torret, a gred diskwel c'hoaz e zent
Hennez, kaer 'm-eus gwaska 'nezañ, ober dezañ troiou louz,
Her lakaad, gwreg ha bugale, dond da gousked war ar plouz
Beteg "prena" 'nezañ dond kuit ; gwelit, e talh d'ober trouz.

Komprenit, goude 'm-eus dalhet c'hweh vloa ma zroad war e choug
E kinnigan dezañ hirie, 'vel a ve greet d'ar chas droug
Eur pezh-mell askorn da grignad ! pell du-hont dirag ar mor braz
Gand eun tamm mad a werz butun, hag eur foeltrenn saro glaz
Med birviken ken, emezañ, DIN na bleg e choug d'ar vaz.

N'eus ket greet evel eur hoz-mêr, 'zo du-hont war mein ar menez
A-greiz 'oa din gwall enebour, 'zo ganen korv hag ene
Na 'vel paotred Sant Tegoneg am-eus gonezet d'am zu,
Dre forz skei ha c'hoari warne, allaz ! red eo goud an tu ;
Beteg ober ma liboudenn, gwasoh 'vid eul lustukru !

Goud mad a rit on tro-zistro, evel ar hog war an tour,
Hag e koachan kalon eur blei, dindan eur bern kôjou flour :
A-viskoaz ez-eus treitoured, ha treitoured a vezo.
Kement parrouz na brometo din ar muia mouejo
Ru pe wenn, n'eus forz ! Gand na yel' da heul evel kramaillo !

Dre ma fratoulerien divez, me 'oar piou 'zo 'du ganen
Piou all 'rofe eur voutezad, 've ket pell, em fenn a-dreñv,
Rag ar Pennou⁵ lez o skleja gand ar sort din-me, beb tro,
'Ziskouel sklêr, 'leh on an'vezet, n'eus den onest ken er Vro
Med e renkont kaoud ar sort din a-benn c'hoari deoh an dro.

N'am-eus kendalh na ken soursi 'med derhel ma zroad er pal
Ha prest braz on evid erruoud d'ober toud an traou raktal
Roet 'm-eus eur halt d'ar Pontou, eur gouel kaer ! den na hell nah
Gand arhant Plegadiz-Moazan, a zo paket sioul er zah
Prometet forz heñchou-houarn, kalz a draou all heb goud dah.

Med tra-walh ! pa 'neus den o stourm, 'med eur rimer kôjou drol
Kaer n'eo lared gwirionezo, on re varreg war ma zaol !
Eur wech skampet ar Fevr bihan, Juj a beoh, da vord ar mor,
E vo kalz êzetoh goude, stouva geno ar pabor :
D'an neb her graio, sur, m'hen tou ! me 'roio ar groaz a enor.

Da hortoz, 'velkent, pitigoud⁶ me 'labouro noz ha de
Tanfoeltr forz ! ma ran dispignou, me 'n em dapo goude-ze
Rag daoust ma kester evidon, n'on ket hag em-mo a-walh ;
Rag kement den an've 'hanon, 'oar mad eo goullo ma yalh
Med eur wech ma vin tremenet 'vin adarre war ma gwalh.

P'am-eus peurlipet ma strapenn, me 'grog en traou ar re all
Hag a yenno braz ha bihan, dre forz c'hoari mouchig dall
Tre yel' ar gontribusion, beb bloa rekiz war greski,
Chomo ganen beb pevar bloa da brena da bep hini,
Just, gwerz peb a zae inosant 'vid her skleja da voti !

Ch. Rolland

e galleg : Vu p. c. c. : Facteur démissionnaire Conseiller municipal
Brest : Moullerez "Populaire", 51, ru Louis Pasteur.

VOTADEG 1928 EN TAOL-MONTRROULEZ

Ton a gerfot

Kêr a Iz, pe eun all

Daoust ha petra 'zo a neve
En Taol-Montroulez adarre ?
Pa glever 'med ar memez son
Hag a hlaz d'an oll o halon !

Paotred diskurpul ha divez
Gwelit 'deus kredet rei o mouez,
'Vid kaoud eun depute dispar !
Da vreur Kloareg, paotr brao Kolmar.

Petra 'fell da dud ken iskiz
'Med digas ar bed war e hiz ?
Gwasoh kalz, ha muioh izel,
Evid n'en-doa 'raog ar brezel.

Kredabl 'zo chomet traou dindan
'Benn kemer kemend-all a boan
Da envel en despet d'an oll,
An hini 'ray de mond da goll.

Ha goude goud mad kement-mañ
E pokont memestra dezañ :
N'eus forz piou, na pegen dister
Gand na raio 'med o afer.

Pa 'neus ket tostoh d'o halon
'Vid adsevel or pemp kanton
Leuskom int da vond er skoazell
D'ober dismegañs Breiz-Izel !

Med d'om zro, tud sklêrijennet
Savom uhelloh or spered
Dreist pennou al laboused fall
Hag hastom buan klask eun all.

N'eo ket gand diskouriou pentet,
Na kazetennou droug-livet
'Vo tromplet ken ar boblou kêz
Ar hloareg a renk mond er-mêz.

Gwelom petra 'glask Kloareg Paol
Goude ma vez er zah beb taol
'Benn ma kred bou(n)ta c'hoaz e fri
O terhel da gemmeska pri :

Pemp gwech dioustu, klevit , 'neus greet
Mez d'ar gwir Republikaned
Ha bepred e talh ar paotr koz
Da vond donnoh-don 'barz er foz.

Koulz en Haor 'vel er Finister
'Zo laret dezañ mond d'ar gêr
Ha chom eno pa vo erru
Pe mond da bourmen d'an Dourdu.

Disprizet ha kasaet dre oll !
Na houlenn ket anzaeo eo koll
Ken a n'eo gwelet c'hoaz amañ
Ped kêzig a voto gantañ ?

Rag al louarn koz a oar mad
E vo harpet amañ dalhmad
Gand eur bern lakizien d'e vreur
Ar sort na weler ket nemeur.

Ya, goud a oar 'zo bernio tud
Bet primet evel loened mud
Pere gantañ sur a voto,
Evid nêtaad o rubano !

Laret 'neus de 'valeje sur
'Vel e vreur pa vo krog er stur :
Rubano 'ta 'vo c'hoaz a-vern,
Lorh ha brasoni 'leiz ar hern !

Hag evel-se dre dud lorhuz
'Vo c'hoariet an taol e kuz
Rag ar re vunud a yelo
War-lerh d'o heul 'vel kramaillo.

Ha re zur da dremen... a-biou
E kemer deh heul n'eus forz piou
Med ar gwalla deuz ar vandenn
Eo Gugus Jourand de Tremen !

Pa ve gwelet gand mêt Plourin
'Renker dirolla da hoarzin
N'eus ket evelte daou vêt all
Gouest da lakaad an traou en brall.

"An traou, emezañ, 'h a gwall vad,
Na gleo den o klemm war ar stad
Gwaskom 'ta war an tu ma 'h a
Ma chomfont atao memez tra."

Kement-mañ 'lar sklêr d'an dud kras
Eo prest d'or gwaska muioh c'hoaz
Ar beh brasa d'an dud a boan
'Vid ma chomfont dalhmad dindan.

Laret n'eo dem c'hoaz, ar pabor
En-dije kleuzet ar waz-vor
Kalz donnoh beteg an Dour-Du
C'hoarzet 'oa goap dezañ dustu.

Milionou ! miliarded !
'Z eus ezomm da ze, mignoned
Ha dre ma 'zo om dija paour-raz
Neuze 'vijem lakeet en noaz !

Deg vloa tri-ugent, pe war-dro
Kabiten retretet pell 'zo
Ma vefe depute warhoaz
Eo barreg d'ober kaerroh c'hoaz.

Pa na glask 'med an enoriou
Ra forz 'vid kreski truajou
Gand na yelo mann deuz e yalh
Beh dei 'ta ! pa vo war e walh.

Gwelit, n'eo ket 'vid mad ar Vro
Eo e klask 'n em vouta beb tro
Med evid kaoud krog er vaz-yod,
Da rei da lipad d'an dud zod !

Pinvidig-mor, 'med den kasauz
Ma vije bet madelezuz
En-ije komzet gand furnez
Muioh a-du gand ar paour-kêz.

Med tagnouz ha kaled 'n e benn
E chom evel pa oa kabiten
Ma lavar paotred an Arvor
Eo eet e "vousol" gand ar mor.

Erru ken koz na delaer⁷ mann
Paz memez da vêr en Plouyann
Leh m'ema 'med dre aluzenn
Klevit gand e gonseillerien.

N'eo bet 'med teir mouez 'vid beza
Henry Guy 'oa mêr da genta,
Med a leuskaer e blas gantañ
Pa n'eo kement a 'h eant⁸ dezañ.

Ma 'n-ije greet mad e zever
O tremen goude konseiller,
Na vije ket an diweza
En lost al listenn 'vel ma oa.

Neuze kredabl, 'vel depute
Ne raio tamm gwelloc'h ive ?
Mar deo red, a-benn her gervel
Beza sod ha gwall dirastell⁹.

Beb taol 'nez bahad war e fri
Ha c'hoaz 'fell dezañ mestroni ?
Dre bennou diboell an Taol-mañ
N'o-deus tamm karante 'vitañ.

Neuze 'ta c'hoaz petra 'fell de ?
Med om derhel mud dindane
Gand lezennoù sod en peb stumm
D'helloud rei toud d'ar memez rumm !

Med ni 'fell dem chom dishual
Ha pa ne dalv mann d'ar re all
Larom de stard, distag ha krenn
D'an traoñ Kloareg, da virviken.

Gwir Republikaned dalhmad
Room de prim eur gentel vad
Ha pa 'z e' deut ganem Bourgot
'Votom a-bez gantañ tra zro¹⁰!

Bouzot 'zo den d'en em difenn
A-du gand al labourerien
Evel "konseiller jeneral"
E talh dispont e droad er pal.

Penn-rener war borz Montroulez
'N-eus diskouelet dem aliez
Eo barreg braz en peb afer
D'hen dibuni en berr amzer.

Diskoliet 'n-eus meur a hini
A gave de 'oa hir o fri
Rag eun dra 'nez lakeet 'n e benn
Rank mond gantañ 'tre d'ar pal krenn !

Leun a dan, hag en kreiz e vrud
Pa nan e' na bouzar na mud
E roio dom skoazell dalhmad
N'eus ket a riou d'e zaoulagad.

Nann, n'eus 'metañ gouest d'on harpa,
O tond d'or helenn war beb tra
Prefed na Ministr hen harzo
Red 'vo da jilaou pa gomzo !

Ha komz a raio 'vid an oll
'Lezo ket an amzer da goll
Da baotred kêr, d'ar gouerijen
E vo bepred eur gwir souten !

Distag deuz neb chadenn hirie
Ma vez anvet da zepute,
E vo gwelet er Gambr, on sur
Gand ar re 'zo krog mad er stur.

Pebez lorch o weled Bourgot
En tal Boncour, Blum hag Herriot
O tifenn droejou ar vro-mañ :
Groom an enor 'ta dezañ !

Oll da voti, dem al lore
En deiz mom eur sort depute
An traou 'h ay gwelloh penn-da-benn
'Vid falloh na nefont biken.

Gwelit, ne dal ket marhata
Red eo dem 'n em rei d'ar gwella
Pe chom dalhmad esklavourien
Skampom gantañ 'mêz ar vouillenn.

Na chomom ket pelloh war var
Dreist-oll labourerien-douar,
Evid difenn reiz ho troejo
'Vo red mad voti gand Bourgot.

Ha ni komersanted bihan
Ni, pere meum kement a boan
O veva ken dindan ar beh
Votom a-vern gantañ dineh !

Gwaz d'ar re de'o ket votet mad
N'o-de'o ket da glemm war ar stad.
Rag neb a bleg e choug d'ar vaz
'Vo dornet atao gwaz-euz-gwaz.

A-dreñv ! fals-Republikaned
Lañs d'al labourerien, paotred
A zalh ar bed plomm en e za
O tougen ar beh pounnerra.

War zao ! red e cheñch penn d'ar vaz
O tiskouel sklêr 'fell dem kaoud
Om droejou gand or frankizo
O kas d'ar Gambr ar gwaz Bourgot
« Vive Bourgot ! »

Ch. Rolland
e galleg : Conseiller Municipal de Guerlesquin
Délégué kantonal
Républicain Socialiste.
Imp. Moderne Morlaix.

¹ heñvel ouz ar galleg “faire son miel” .

² lapach : denig a netra.

³ ne trei ha distrei. nompas trei ha distrei.

⁴ primot : marteze ar primotaj, an traou n’eus ket a-walh anezo, hag amañ, ar re vihanha.

⁵ Dre ze e fell din lavared an oll re bet anvet gand ar suffrage universel“

⁶ beteg gouzoud.

⁷ dalv.

⁸ kement a ya.

⁹ ar hontrol euz rastell.

¹⁰